

M ANDREI MAKINE

Pământul și cerul lui Jacques Dorme

Traducere din limba franceză
de Dan Radu Stănescu

POLIROM
2014

Cerul alb de căldură, eterna letargie a stepelor, o pasăre dând din aripi fără să poată zbura mai departe în golul acesta prea dens. Înaintam ca și ea, fără alt punct de reper decât depărtarea câmpiilor și linia orizontului devenită fluidă sub scurgerea aerului fierbinte. Enormul excavator din fața noastră sfâșia scoarța pământului cu roata sa plină de cupe, deschizând un drum drept, nesfârșit. Acoperiți de praf, asurziiți de huruiala mașinii și de zgomotul pietrelor sfărâmate, târam stâlpi lungi de pin cu care muncitorii consolidau pereții viitorului canal de irigații. Ca un fel de speranță nebună că vom opri, prin acest cofraj efemer, prăvălirea statică a infinitului... Seara, oboseala se măsoara prin zumzăitul unei viespi care se lovea de pereții barăcii și pe care nu mai aveam puterea să o alungăm. Ar fi trebuit să te scoli, să treci peste trupurile înghesuite pe priciuri, să fluturi o cămașă, să gonești insecta spre ușă... Noi eram însă cufundați în somn, iar bâzăitul ei devenea primul vis.

Topirea în acest deșert de lumină era cea mai bună uitare, cel mai bun doliu, cea mai

bună uitare a doliului. Vorbeam mult mai puțin decât în anii dinainte, când încă mai credeam că această ocnă estivală este un purgatoriu plin de promisiuni. Acum știam că viitorul nu va fi prea diferit de marșul nostru cotidian pe urmele mașinii spintecătoare, de traseul absurd de încăpățânat căruia trebuia să-i întărim pereții la nesfârșit.

Într-o bună zi, excavatorul s-a apucat să arunce în lături, împreună cu straturile de pământ, resturi umane, crani, cizme soldățești, căști din ultimul război. Altă dată au apărut oseminte mai vechi, armuri, săbii mâncate de rugină... Un mileniu îi despărțea probabil pe toți acești războinici. O mie de ani de somn. Zece secole de neant. A doua zi, când mașina s-a depărtat de mormintele răvășite, am văzut niște arheologi veniți la fața locului. Un pâlț de puncte negre pierdute în golul însorit al câmpiei.

Ca și în verile precedente, lucrările se întrerupeau uneori: eram îmbrăcați în bluze albe și pantaloni curați și duși să facem figurație pe niște platouri imense unde oaspeți importanți rosteau discursuri în fața monumentelor comemorative și a obeliscurilor de beton. Astfel, am avut într-o zi privilegiul de a-l vedea, de departe, ca de obicei, pe un conducător nord-coreean. Citea poticnit dintr-un teanc de foi pe care vântul

cald, foarte puternic în ziua aceea, amenința să i-l smulgă în orice clipă. Bărbatul, slăbănog și ușor încovoiat, se lupta cu foile răvășite ca un marinar care nu mai apucă să întindă pânzele... A mai fost un om de stat african care s-a decis să se exprime în rusește și a vorbit foarte rar, decupând silabele, punând accentul greșit. Vârful obeliscului avea o albeață verzuie pe fondul negru al cerului încărcat de apropierea furtunii. Bubuitul leneș al tunetului dincolo de râu semăna cu un râs înăbușit. Dar noi stăteam nemișcați: fotografiile aveau nevoie de rândurile noastre și de fețele întoarse în aceeași direcție... Mulți ani mai târziu, când se întâmpla să-mi întâlnesc foștii colegi, ne părea rău că nu dăduserăm mai multă atenție personajelor invitate. Cu timpul, i-am fi putut recunoaște, încă prezenți în viața politică sau trecuți în paginile cărților de istorie. Atunci, însă, nu așteptam decât momentul în care răbdarea noastră va fi răsplătită printr-o baie în Volga. În vara aceea, nici măcar scăldatul nu mai stârnea entuziasmul zgomotos de altădată.

Geamul ferestruicii din baraca noastră era spart și, în fiecare seară, până să adormim, vedeam un splendid spectru solar născut în spărtură, o coadă lungă de păun care inunda dintr-odată, pentru câteva minute, interiorul înghesuit al sălașului

nostru, alunecând către cuiele de care atâr-
nau hainele noastre pline de pământ. Într-o
seară, curcubeul acela nu s-a mai arătat.
Eram la sfârșitul lui iunie și unghiul raze-
lor se schimbase. Nimeni nu vorbea despre
asta, dar i-am văzut pe mulți cum trag cu
ochiul spre „vestiarul“ rămas în întuneric.
În uitarea completă a timpului, uitarea sal-
vatoare pe care ne-o oferea stepa, ne-am
dat seama brusc că era ultima vară petre-
cută împreună.

A doua zi dimineată, chiar lângă traseul
canalului, am descoperit o cruce de lemn cu
o cască atârând de un braț. Am înconju-
rat-o, intrigati de anonimatul și singurata-
tea acestui mormânt în mijlocul imensității
câmpiilor orbite de soare. Eram obișnuiți
să vedem munți de beton celebrând moar-
tea, inscripții aurite, efigii ale eroilor. Aici,
două crengi de mesteacăn, cu scoarța cră-
pată, o moviliță de mult împrăștiată de
vânturi. Cu totul straniu, vederea acestui
mormânt nu degaja nici o spaimă, nu-ți
trezea nici o durere. Crucea avea chiar ceva
ușor, aerian, aproape lipsit de griji. Prezența
ei în locul acela (de ce tocmai acolo și nu
la trei sute de kilometri la nord sau la
sud?), hazardul uman al acestei prezențe
părea să demonstreze că lucrurile esențiale
se petrec în altă parte decât pe acest pătă-
țel de pământ...

De pe cealaltă parte a canalului ne-a
strigat un supraveghetor: „Haideti repede,

plecăm! E o ceremonie...” Era formula consacrată pentru rolul nostru de figuranți.

De data aceasta a început rău. Ne-a luat cinci ore până să ajungem la locul festivității și, deghizați în buni și curajoși pionieri cu cravate roșii, am început să așteptăm, închiși în autobuz, la marginea unui drum. Era limpede că nu se știa dacă are sau nu cineva nevoie de noi. Altădată, am fi pus la cale o revoltă, am fi cerut pâine, am fi simulat o criză de diaree colectivă. În ziua aceea, fiecare era cufundat în propriile gânduri, unii încercau să doarmă, alții se refugiau în amintirea altei zile, a unui surăs. Supraveghetorii păreau mai îngrijorați ca de obicei. Și totuși, părea să nu fie vorba decât de vizita unui general. Pe când noi văzusem mareașali și chiar un cosmonaut...

O oficialitate în costum negru a urcat pe scara autobuzului și a scos un fel de strigăt șoptit: „Repede! Coborâți, sosesc. Repede, încolonarea!” Avea fața roșie și un aer speriat.

Am fost duși în pas alergător pe un teren larg, în vârful unui deal, unde se aflau deja câteva detașamente de figuranți tineri. Unul dintre unghiurile acestui gard viu părea desfrunzit, iar noi l-am umplut cu formația noastră. După ce ne-am aliniat, am aruncat o privire în spate: departe, o clădire neterminată își căsca ferestrele goale. Eram acolo,

deci, ca să o ascundem de privirile vizitatorilor... Ce ne trebuia acum, o știam din experiență, era să cădem cât mai repede în toropeală, să nu mai simțim arsura soarelui, nici setea, nici absurda lungime a ceremoniei. Să ne concentrăm asupra formei acestui nor care se prelungește încet, încet, încet...

O rapidă crispare musculară m-a smuls brusc din moțăială. Din cauza vieții noastre în comun, aveam reflexele sincronizate. Vederea mi-a revenit, am parcurs cu ochii esplanada. O mulțime de notabilități, desigur mai-marii orașului, se afla adunată acolo, întoarsă spre celălalt capăt al terenului, acolo unde șirul de cămăși albe se întrerupea, într-o deschidere largă. Privirile tuturor camarazilor mei erau îndreptate spre breșa aceea. Un grup destul de numeros înainta cu pas liniștit, cum se obișnuia de fiecare dată la acest gen de ceremonii, nu era nimic extraordinar în această procesiune...

Mi-am dat seama deodată ce anume era extraordinar.

Prima impresie a fost cea mai neverosimilă și, totuși, cea mai exactă. „Liliputanii îl duc pe Gulliver capturat...” Omul din mijlocul grupului îi depășea pe ceilalți cu cel puțin un cap. Sau, mai bine zis, i se vedeau capul și umerii deasupra agitației